

ДО ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ ПРИ ВИРІШЕННІ СУДОМ ПИТАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ВИКОНАННЯМ ВИРОКІВ

Однією з характерних рис Кримінального процесуального кодексу України є закріплення засад кримінального провадження в окремій главі. Проте у ст. 7 КПК не знайшло свого нормативного закріплення положення, яке проголошене міжнародними актами, відображене у Конституції України та деталізоване у Законі України «Про судоустрій і статус суддів» про те, що правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. З незрозумілих причин законодавець відніс цю норму до §1 глави 3 КПК, присвяченому регулюванню питань підсудності та правового статусу суду.

Суперечливим є питання здійснення правосуддя при виконанні вироків. Дослідженню цього питання присвячували свої праці В.М. Бібіло, О.В. Грищенко, Є.А. Матвієнко, І.Д. Перлов, Є.В. Рябцева, М.К. Свірідов, В.І. Швецов, Р.М. Юрченко та інші.

У вітчизняній літературі поняття правосуддя традиційно трактують у вузькому і широкому значенні. Під правосуддям у вузькому сенсі розуміють діяльність суду з розгляду і вирішення ним справ відповідних категорій (цивільних, кримінальних, адміністративних та ін.). Під правосуддям у широкому смислі розуміють не лише діяльність суду з розгляду справ, а й діяльність органів та установ, які йому сприяють у цьому: органів досудового розслідування, прокуратури, установ, які виконують рішення суду, а також діяльність окремих осіб, уповноважених законом на участь у судочинстві – захисники, представники, судові експерти тощо. Таке розуміння правосуддя зумовлено тим, що без функціонування названих органів та установ та діяльності уповноважених осіб здійснення правосуддя судом було б практично неможливе [1, 7]. Разом з тим слід зазначити, що подібне тлумачення поняття правосуддя суперечить нормам Конституції України, де у ст. 124 прямо закріплено: «Правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються».

Серед науковців існують протилежні точки зору на правосуддя як форму діяльності суду під час вирішення ним питань, пов'язаних з виконанням судових рішень. Так, наприклад, І.Д. Перлов, В.І. Швецов, Р.М. Юрченко та інші вважають, що діяльність суду при виконанні вироку є правосуддям (хоча й з деякими особливостями), а рішення, що виносяться внаслідок такої діяльності, після набрання ними законної сили є обов'язковими. На думку авторів, це можна підтвердити наступним: діяльність суду при виконанні вироку відбувається у формі судового засідання; суд вирішує питання про застосування заходів кримінального покарання до засуджених, а також виконує інші завдання кримінального судочинства; під час виконання вироку знаходять вираження більшість засад кримінального процесу(при цьому здійснення деяких принципів вирізняється певними особливостями, своєрідністю, притаманними тільки цій стадії процесу) [2, 10].

Є.В. Рябцева відмічає, що діяльність суду при виконанні вироку не відноситься в цілому до правосуддя. Розгляд і вирішення кримінального провадження по суті і визнання особи винною або невинуватою здійснюється, як правило, в ході судового розгляду. При виконанні вироку суд, як правило, вирішує питання, виходячи з аналізу підсумкового акту правосуддя, не скасовуючи, не змінюючи і не доповнюючи його. Виняток становлять ряд питань, коли вирок не розглядається як остаточне рішення по справі, адже у ньому не визначено точний вид і розмір покарання або існують обставини, що перешкоджають його реалізації (вирішення питання про виконання вироку при наявності інших невиконаних вироків; роз'яснення сумнівів та неточностей, що виникають при виконанні вироків) [3, 33].

На думку Д.В. Тулянського, у стадії виконання судових рішень правосуддя взагалі відсутнє, адже обставини, що входять до предмету доказування чи вирішуються при постановленні вироку, не повинні вирішуватися і не вирішуються у зазначеній стадії, а кримінальна справа не витребується, не вивчається і не аналізується (до цього часу її вже не існує) [4, 120].

Віддаючи належне дослідженням процесуалістів у цьому напрямку, ми притримуємося точки зору, що під час виконання вироку правосуддя не знаходить свого прояву з наступних міркувань:

- правосуддя має місце там, де від імені держави суд розглядає і вирішує по суті спір про право між сторонами обвинувачення і захисту. Під час виконання вироку суд не розглядає і не вирішує справу по суті; його діяльність пов'язана з процедурою вирішення питань матеріального (кримінального) права, що виникли після винесення підсумкового рішення по справі, і спрямована на забезпечення його виконання;

- результатом здійснення правосуддя є визнання особи винною чи невинуватою і призначення їй справедливого покарання, а на момент виконання судового рішення це питання вже вирішене.

Вирішення питань про винуватість особи при здійсненні правосуддя повинно бути забезпечено належною правовою процедурою, а саме здійсненням судового розгляду, в якому реалізуються повною мірою всі засади кримінального провадження, на відміну від інших стадій та проваджень. Разом із тим наявність таких ознак як судові засідання, реалізація засад кримінального провадження, широке коло учасників та підсумкове процесуальне рішення не можуть свідчити про те, що має місце така функція судової влади, як правосуддя.

Література

1. Злочини проти правосуддя: навч. посіб. за заг. ред. проф. В.І. Борисова, проф. В.І. Тютюгіна. – Х.: Нац.ун-т «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», 2011. – 160 с.

2. Швецов В.И. Исполнение приговора в советском уголовном процессе: Учебное пособие. – М., 1982. – 51 с.

3. Рябцева Е.В. Исполнение приговора в уголовном процессе России. / Е.В. Рябцева. – Ростов н/Д : Феникс, 2007. – 218 с.

4. Тулянський Д.В. Чи здійснює суд правосуддя в стадії виконання вироку // Журнал російського права. – 2001. – №7. – С. 118–121.

Є.С. ГНАТЕНКО

Нікопольський факультет

Національного університету «Одеська юридична академія»

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ПОЗИТИВНОГО ТА НЕГАТИВНОГО АСПЕКТІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Чинний Кримінальний кодекс України 2001 року широко враховує дослідження науки кримінального права не тільки